

- **שם המחקר:** השירותים החברתיים לאנשים עם מש"ה ברשויות המקומיות שקיבלו את תמיכת קרן שלם בשלושת העשורים האחרונים (בדגש על מעונות יום שיקומיים, מסגרות תעסוקה וטיפול ומועדונים חברתיים)
- **שנה:** 2019
- **סוג מחקר:** מחקר הערכה
- **מס' קטלוגי:** 259
- **שמות החוקרים:** ד"ר עדי לוי-ורד, יחידת 'מכלול' – מחקר והערכה, קרן שלם.
- **רשות המחקר:** יחידת 'מכלול' - מחקר והערכה, קרן שלם

תקציר מנהלים

מחקר זה נערך על ידי יחידת מכלול – מחקר והערכה, קרן שלם.

כבר למעלה משלושה עשורים שקרן שלם מלווה את תחום פיתוח השירותים לאנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית ברשויות המקומיות, באמצעות ייעוץ מקצועי ותמיכה כספית. הקמת מינהל הנכויות במשרד העו"ר והש"ח, פיתוח רצף השירותים (בחלקם רב-נכותיים), תוכניות פיתוח ברשויות (הסכמי גג ותוכניות התחדשות עירונית) – לכל אלה ועוד, קיימת השפעה על היקף הצרכים והמענים הנדרשים בכל רשות.

מתודולוגיה: יחידת 'מכלול', יחידת הערכה פנים ארגונית של קרן שלם, ערכה איסוף, ניתוח ומיפוי נתונים, המבוססים על מסגרות לאנשים עם מש"ה ברשויות המקומיות בכל רחבי הארץ - מסגרות אשר קיבלו תמיכה מקרן שלם בשלושת העשורים האחרונים. כל איסוף הנתונים התבסס על מסמכים ומקורות ברשת.

ממצאים מרכזיים

מיפוי מס' 1 הציג חלוקה כללית של הרשויות לשמונה דרגות גודל (בהתאם לכמות האוכלוסייה בכל רשות). המיפוי נבנה בשלושה שלבים:

נדלו מאתר הלמ"ס נתונים לגבי כמות אוכלוסייה 1 בכל רשות (אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה) כל רשות דורגה בין 1 (הרשויות הקטנות ביותר) ל- 8 (הרשויות הגדולות ביותר), על פי חלוקה שנקבעה בחוזר המנהל הכללי 3/2018 שפורסם ב-כ' שבט, תשע"ח, 5 פברואר, 2018 ונדלה מתוך אתר משרד הפנים. חושבה כמות הרשויות השייכות לכל דרגה והאחוז היחסי מתוך סך 255 הרשויות. נתוני ההתפלגות מוצגים בדו"ח.

מיפוי מס' 2: הציג את ממוצע וכמות משוערת של אנשים עם מש"ה ואנשים עם צרכים מיוחדים לפי גודלי הרשויות). כמות משוערת של אנשים עם מש"ה בכל רשות חושבה על פי 0.35% מסה"כ האוכלוסייה עבור רשויות מהחברה היהודית (הלא-חרדית) ועל פי 0.65% מסה"כ האוכלוסייה עבור רשויות מהחברה היהודית-חרדית ועבור רשויות בחברה הערבית/דרוזית/בדואית (המידע נלקח מתוך המידע נלקח מתוך 'סקירת השירותים החברתיים 2014- משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים'

כמות האנשים עם צרכים מיוחדים בכל רשות חושבה על פי 17% מסה"כ האוכלוסייה בכל רשות (המידע נלקח מתוך: חוברת 'אנשים עם מוגבלות בישראל: עובדות ומספרים' שפורסם באתר האינטרנט של נגישות ישראל), ללא קשר לשיוכם החברתי.

על פי שיוך הרשויות השונות לדרגות הגודל, חושבו ממוצעי כמות האנשים עם מש"ה וממוצעי כמות האנשים עם צרכים מיוחדים. נתונים אלו ניתן לראות בדו"ח המלא.

מיפוי מס' 3 מציג את השירותים החברתיים המרכזיים הניתנים לאנשים עם מש"ה ברשויות (סוגים והיקף). ארבע השירותים העיקריים לאנשים עם מש"ה אשר הוצגו במיפוי, הם: 1. מעון יום שיקומי גילאי 0-3, 2. מרכז יום טיפולי סיעודי, 3. מרכז רש"ת ורב-נכותי, 4. מועדון חברתי. בדו"ח המלא מוצגות: 1. התפלגות שכיחויות השירותים הללו בכל אחת מדרגות הגודל של הרשויות, המבוסס על סך כל השכיחויות בכל הרשויות השייכות לכל דרג גודל, 2. השכיחות של השירותים בכל רשות מופיעה, 3. ממוצע השירותים לרשות, בכל דרגת גודל. כפי שניתן לראות בלוח 3, ככלל, כשליש מתוך 269 השירותים העיקריים המוצעים עבור אנשים עם מש"ה הנם מרכזי רש"ת ורב נכותי (91 מרכזים) ולאחריה מועדונים חברתיים (77 מועדונים).

אחוז השירותים המוצעים הגבוה ביותר ממוקם ברשויות המשתייכות לדרגת גודל רשות מספר 7 (-100,001 250,000 תושבים לרשות) ובכל רשות המשתייכת לדרגה זו יש כ-5 שירותים עיקריים.

ככל שדרגת גודל הרשות גבוהה יותר, כך נראה כי אחוז השירותים המוצעים ברשויות המשתייכות לדרגה זו גבוהה יותר. זאת מלבד בדרגות גודל רשות 5 ו-8. יחד עם זאת, נראה כי ככל שדרגת גודל הרשות גבוהה יותר, כך ממוצע השירותים המוצעים בה עבור אנשים עם מש"ה גבוה יותר.

בנוסף, בוצע פילוח לפי סוג רשות (עירייה/מ.מ./מ.א.), בו נמצא כי בעיריות סה"כ השירותים החברתיים המוצעים עבור אנשים עם מש"ה הוא הגבוה ביותר (194 שירותים המהווים כ-70% מהשירותים המוצעים בכלל סוגי הרשויות), שם מוצעים בממוצע כ-2 שירותים בכל רשות עירונית. במועצות המקומיות מוצעות כ-20% מהשירותים ואילו במועצות האזוריות מוצעים כ-8% מהשירותים הקיימים בלבד. יחד עם זאת, ממוצע השירותים לרשות הן במועצות המקומיות והן במועצות האזוריות נמצא כעומד על פחות משירות אחד לרשות אחת. כמו כן, בוצע פילוח לפי סוג חברה.

במסגרת המיפוי נבחן הקשר בין סוג החברה למתן השירותים החברתיים. נמצא כי קיים קשר בין סוג החברה למספר המועדונים החברתיים הקיימים, אולם לא נמצאה תלות בשלושת השירותים החברתיים הנוספים. התלות שנמצאה מצביעה על כך שאחוז המועדונים החברתיים בחברה היהודית גבוה באופן משמעותי מאחוז המועדונים החברתיים בחברה הערבית/דרוזית/בדואית, ביחס לכמות הרשויות הנמצאות בכל חברה. כלומר, כמות הרשויות היהודיות גדולה פי 2 לערך מכמות הרשויות הערביות/דרוזיות/בדואיות, אולם כמות המועדונים החברתיים בחברה היהודית גדול פי 5 לערך מכמות המועדונים בחברה הערבית/דרוזית/בדואית.

כמו כן, נבדק ההבדל בין סך היקף השירותים החברתיים הקיימים בחברה היהודית לעומת החברה

הערבית/דרוזית/בדואית, ונמצא כי ממוצע היקף השירותים החברתיים הקיימים ברשויות המשתייכות לחברה

היהודית גבוה יותר באופן מובהק מממוצע שירותים אלה בחברה הערבית/דרוזית/בדואית.

מיפוי מס' 4: בוצע מיפוי לפי רשויות שחתמו/לא-חתמו על הסכם גג ו/או בתהליך התחדשות עירונית (כולל בחינת הקשר להיקף השירותים). בבחינת הקשר בין קיומו של הסכם גג לבין גודל הרשות (1-8), נמצא כי קיימת תלות

בין שני המשתנים הבאה לידי ביטוי בכך שברשויות "קטנות" (דרגות 1-3) - כלל אין הסכמי גג, ואילו ברשויות

הבינוניות (דרגות 4-7) - ככל שעולים בדרגת גודל הרשות כך שיעור הרשויות שחתמו על הסכם הוא גבוה יותר.

(בשלושת הרשויות הגדולות ביותר, דרגה 8, יש ירידה מסוימת, אולם מדובר על 3 רשויות בלבד הנמצאות בדרגה זו).

בבחינת הקשר בין קיומו של תהליך התחדשות עירונית לבין גודל הרשות (1-8), נמצא כי קיימת תלות בין שני המשתנים הבאה לידי ביטוי בכך שברשויות ה"קטנות" (דרגות 1-3) כלל אין תהליכי התחדשות עירונית, ואילו ברשויות הבינוניות והגדולות (דרגות 4-8) - ככל שעולים בדרגת גודל הרשות כך עולה שיעור הרשויות (היחסי) הנמצאות בתהליכי התחדשות עירונית.

בנוסף, נמצא כי ממוצע סך השירותים החברתיים בכלל הרשויות גבוה יותר באלו שנחתם בהן הסכם גג לבין אלו שלא נחתם בהן הסכם גג. יחד עם זאת, לא נמצא הבדל מובהק בין רשויות שנחתם בהן הסכם גג או לא-נחתם לבין ממוצע השירותים החברתיים בכל דרגת גודל בנפרד.

כמו כן, נמצא כי ממוצע סך השירותים החברתיים בכלל הרשויות גבוה יותר באלו הנמצאות בתהליכי התחדשות עירונית לבין אלו שלא. יחד עם זאת, לא נמצא הבדל מובהק בין רשויות הנמצאות בתהליכי התחדשות עירונית או לא לבין ממוצע השירותים החברתיים בכל דרגת גודל בנפרד (ההשוואה מבוססת על הבדל בין ממוצעי 24 רשויות שנמצאות בתהליך התחדשות לעומת 231 רשויות שלא נמצאות, מה שמצריך משנה זהירות בפירוש הממצאים ובהתייחסות להשוואה זו).

מיפוי מס' 5 בדק מעורבות ותמיכת קרן שלם בפיתוח שירותים חברתיים ברשויות. בדו"ח המלא ניתן למצוא את כלל המיפוי שבוצע.

תובנות והמלצות

ניתוח הנתונים מצביע על מגמות וצרכים בתחום פיתוח השירותים:

- הקשר בין גודל רשות (נוכחי ועתידי) להיקף השירותים הקיימים בה מצביע על צרכים שידרשו בכדי לתת מענים לאנשים עם מוגבלויות בכלל ואנשים עם מש"ה בפרט.
  - ברשות המונה כ-100,000 תושבים ומעלה, נדרש לפתח יותר ממסגרת אחת עבור שירות מסוים.
  - אותרו צרכים במעונות יום שיקומיים ובמרכזי יום לאוכלוסייה טיפולית, סיעודית ומזדקנת.
  - במועצות האזוריות נדרשת חשיבה פורצת דרך לפיתוח מענים, בדגש על פעילות פנאי.
- לסיכום התהליך, ניתן לומר כי המחר כבר כאן! הניסיון המצטבר של הקרן מלמד כי התנעה והנעה של פיתוח שירות או פרויקט – אם תחל היום, תסתיים רק בעוד כארבע עד חמש שנים.
- קרן שלם תמשיך בליווי מקצועי בתנופת העשייה למען איכות החיים של אנשים עם מש"ה ומוגבלויות, ומזמינה את הרשויות לפנות אליה ולהיעזר בה לקידום פיתוח שירותים.

מילות מפתח

מחקר של קרן שלם, מחקר הערכה ומדידה

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)